

«Παιδαγωγός αναφοράς»: Θεωρία και πράξη.

Ρουφίδου Ειρήνη

Εδώ και πολλά χρόνια, από την εποχή των Spitz και Bowlby έχει αποδειχθεί και επισημανθεί η ανάγκη και η σπουδαιότητα της ύπαρξης μιας σταθερής συναισθηματικής σχέσης ανάμεσα στο παιδί και τον ενήλικα που του παρέχει τη φροντίδα, είτε αυτός είναι ο γονιός είτε κάποιος άλλος. Η σχέση αυτή είναι καθοριστικής σημασίας για την σωματική και ψυχική ανάπτυξη του παιδιού. Οι πρώτες μελέτες που έγιναν επικεντρώθηκαν στα παιδιά και κυρίως στα βρέφη που ζουν μακριά από το οικογενειακό τους περιβάλλον. Οι μελέτες αυτές κατέδειξαν τις συνέπειες που είχε στην ανάπτυξη των παιδιών η μη ύπαρξη ενός σταθερού προσώπου που να παρέχει την φροντίδα. Και βεβαίως όταν μιλάμε για φροντίδα θα το πω ξανά δεν διαχωρίζουμε την σωματική από την ψυχική φροντίδα. Άλλωστε μας είναι γνωστό ότι το σώμα και η ψυχή του ανθρώπου είναι κάτι ενιαίο και το ένα επιδρά στο άλλο. Από τότε πέρασαν πολλά χρόνια, έγιναν μελέτες και έρευνες που επιβεβαιώνουν επανειλημμένα ότι για να μεγαλώσει και να αναπτυχθεί ένα παιδί έχει ανάγκη έναν ενήλικα συναισθηματικά διαθέσιμο για να του καλύψει τις ανάγκες του (φυσικές, ψυχοσυναισθηματικές και νοητικές) ώστε να εξασφαλίζει στο παιδί ένα συναισθηματικά ασφαλές περιβάλλον για να μπορέσει να αναπτυχθεί σωματικά και ψυχικά. Οι έρευνες και οι μελέτες της ψυχολογίας σχετικά με την επίδραση της συναισθηματικής σχέσης του βρέφους και του μικρού παιδιού με έναν ενήλικα αξιοποιήθηκαν από την παιδαγωγική επιστήμη σε χώρους υποδοχής, φιλοξενίας και αγωγής τους και βρήκαν εφαρμογή στον θεσμό του παιδαγωγού αναφοράς. Τι είναι ο παιδαγωγός αναφοράς. Ο παιδαγωγός αναφοράς είναι μια επαγγελματική πρακτική, μια παιδαγωγική επιλογή, ένας τρόπος να δουλεύουμε με τα πολύ μικρά παιδιά και τον συναντάμε με διαφορετική ονομασία στις διάφορες χώρες, όπως βασικός παιδαγωγός, βασικό πρόσωπο φροντίδας, πρόσωπο κλειδί κ.λ.π. η οποία εφαρμόζεται στους χώρους υποδοχής, φιλοξενίας και αγωγής των βρεφών και μικρών παιδιών.

Με τον όρο παιδαγωγό αναφοράς σκιαγραφούμε:

- τον παιδαγωγό που αναλαμβάνει υπό την ευθύνη και πιο στενή επιτήρησή του μερικά από τα παιδιά της ομάδας (όχι όλη την ομάδα), τα ίδια κάθε φορά, παρέχοντας φροντίδα με σκοπό να αναπτύξει

προοδευτικά μια πιο ακριβή, λεπτομερή και σε βάθος γνωριμία με το κάθε παιδί ξεχωριστά και στόχο την ψυχοσυναισθηματική στήριξη του και την εξατομίκευση της φροντίδας και της αγωγής του.

- Υιοθετώντας το θεσμό του παιδαγωγού αναφοράς δίνεται η δυνατότητα στον παιδαγωγό να γνωρίσει καλύτερα το κάθε παιδί και τις ιδιαιτερότητές του και στο παιδί κάθε φορά που έχει κάποια ανάγκη να απευθύνεται στη συγκεκριμένη παιδαγωγό και έτσι να αισθάνεται την ασφάλεια που έχει ανάγκη. Είναι πολύ σημαντικό για το βρέφος και το μικρό παιδί να ξέρει ότι υπάρχει κάποιος οικείος ενήλικας διαθέσιμος γι' αυτό. Έτσι αισθάνεται ασφάλεια προσαρμόζεται με μεγαλύτερη ευκολία και από τη στιγμή που είναι συναισθηματικά ασφαλές, αποκτά την επιθυμία να εξερευνήσει το χώρο, να ανακαλύψει πράγματα, να μπορεί να παίζει ήρεμα και να έχει επιθυμία για να μάθει.

- Με αυτόν τον τρόπο το κάθε παιδί έχει τον δικό του παιδαγωγό αναφοράς, από την πρώτη στιγμή που θα έρθει στον βρεφικό σταθμό, ο οποίος παίρνει τη θέση ενός σταθερού «συν-ομιλητή» με το παιδί, την οικογένεια και την παιδαγωγική ομάδα στον βρεφονηπιακό σταθμό και έτσι γίνεται ένας σταθερός κρίκος που ενώνει τα μέρη μιας αλυσίδας.

- Έτσι, οδηγούμαστε στην οπτική όχι του τρεις παιδαγωγοί για δώδεκα ή δεκαπέντε παιδιά αλλά ένας παιδαγωγός για τέσσερα ή πέντε παιδιά. Ο παιδαγωγός αναφοράς βρίσκεται ανάμεσα στο παιδί και τους γονείς και ανάμεσα στο παιδί και την παιδαγωγική ομάδα λειτουργώντας ως ενδιάμεσος και ως συντονιστής και πάντα για το καλό και προς όφελος του παιδιού. Από πολλούς συγγραφείς σκιαγραφείται ως διευθυντής ορχήστρας που συντονίζει την λειτουργία ανάμεσα σε περισσότερα άτομα. Η σχέση με τον παιδαγωγό αναφοράς δεν είναι μια σχέση δυαδική είναι σχέση τριγωνική, δεν είναι μια σχέση αποκλειστικότητας αλλά μια σχέση ανοίγματος προς τον άλλον, το συλλογικό και το κοινωνικό, είναι εκείνη η σχέση που θα λειτουργήσει ως εφαλτήριο της πορείας του παιδιού προς την κοινωνικοποίηση και την αυτονομία. Τι προσφέρει ο παιδαγωγός αναφοράς Εφαρμόζοντας την πρακτική του παιδαγωγού αναφοράς και καθώς πραγματοποιείται μια προοδευτική γνωριμία με το παιδί, ο παιδαγωγός αναφοράς με την παρουσία του και την παροχή της φροντίδας απαντά σε μια διπλή αναγκαιότητα. Από την μια να μετριάσει και να απαλείψει την οδύνη που παρουσιάζει το μικρό παιδί με τον αποχωρισμό του από τον γονιό και τον φόβο προς τον ξένο και από την

άλλη επιτρέπει στο παιδί να καταλάβει και να βιώσει ότι και κατά την διάρκεια της απουσίας των γονιών του μπορεί να έχει ενδιαφέρουσες εμπειρίες και ανακαλύψεις, όπως και να μπει σιγά σιγά σε μια σχέση και να εμπιστευθεί τον ενήλικα που το φροντίζει έχοντας πάντοτε την βεβαιότητα ότι θα ξαναβρεθεί με τους γονείς του.

- Ο παιδαγωγός αναφοράς είναι αυτός που εξασφαλίζει την σταθερότητα και την συνέχεια στη ζωή του παιδιού όταν βρίσκεται μακριά από τους γονείς και καθ'όλη τη διάρκεια της απουσίας τους, αφού θα είναι τόσο συνομιλητής με την οικογένεια, όσο και με τους υπόλοιπους παιδαγωγούς της ομάδας, αξιοποιώντας τις πληροφορίες που συλλέγει για το παιδί από τους γονείς, τις οποίες και μοιράζεται με τους υπόλοιπους παιδαγωγούς.

- Είναι αυτός που θα βοηθήσει το παιδί στην προσαρμογή του στον σταθμό και την ένταξή του στην ομάδα με τα άλλα παιδιά, είναι αυτός που θα λειτουργεί διευκολυντικά στην διαχείριση της καθημερινότητάς του.

- Είναι αυτός στον οποίο προστρέχει όταν έχει ανάγκη συναισθηματικής κάλυψης, ανακούφισης και παρηγοριάς, γνωρίζοντας ότι υπάρχει ένας ενήλικας διαθέσιμος για αυτό την στιγμή που τον έχει ανάγκη.

- Είναι αυτός με τον οποίο το βρέφος και το μικρό παιδί θα αναπτύξει εκείνη την συναισθηματική σχέση που έχει ανάγκη για να αισθανθεί ασφαλές σε έναν χώρο έξω από την οικογένεια, μια σχέση με παιδαγωγικά χαρακτηριστικά, προσαρμοσμένη στα δεδομένα του βρεφονηπιακού σταθμού απαλλαγμένη, στο μέτρο του δυνατού, από προσωπικές προβολές και μεταβιβάσεις.

Πιο συγκεκριμένα ποιος είναι ο ρόλος του παιδαγωγού αναφοράς και ποιες είναι οι αρμοδιότητες του.

α) προς το παιδί

- Ο παιδαγωγός αναφοράς είναι υπεύθυνος για την παροχή της φροντίδας (τάισμα, αλλαγμα, νανούρισμα, κ.λ.π) αλλά με έναν τρόπο προνομιούχο για την μικρή αυτή ομάδα παιδιών. Γιατί ο τρόπος αυτός αποκαλείται προνομιούχος γιατί είναι πιο εξατομικευμένος. Γνωρίζοντας καλύτερα την μικρή ομάδα των παιδιών γνωρίζει περισσότερες λεπτομέρειες για το

κάθε παιδί άρα ανταποκρίνεται καλύτερα και αποτελεσματικότερα στις ανάγκες του.

- Είναι επιφορτισμένος με την καταγραφή των παρατηρήσεων των παιδιών που είναι παιδαγωγός αναφοράς, τις οποίες και μοιράζεται με την υπόλοιπη παιδαγωγική ομάδα ώστε να υπάρχει μια συλλογική εικόνα για κάθε παιδί απαλλαγμένη από προσωπικές ερμηνείες, προσδοκίες και προβολές

β) προς την οικογένεια

- Συλλέγει τις απαραίτητες πληροφορίες που αφορούν το κάθε παιδί της ομάδας του με σκοπό να αξιοποιηθούν ώστε να εξασφαλιστεί η εξατομικευμένη προσέγγιση του κάθε παιδιού,

- ενημερώνει τους γονείς για την εξέλιξη και την πρόοδο του παιδιού και προσπαθούν από κοινού να βρουν απαντήσεις σε τυχόν δυσκολίες με γνώμονα πάντα το καλό του παιδιού

- ατομικές προγραμματισμένες συναντήσεις με τον/τους γονείς σε τακτά χρονικά διαστήματα και όποτε άλλοτε παραστεί ανάγκη. γ) προς την παιδαγωγική ομάδα

- Ενημερώνει, επικοινωνεί και μοιράζεται τις πληροφορίες που έχει από τους γονείς με την υπόλοιπη παιδαγωγική ομάδα

- μοιράζεται με αυτήν τις παρατηρήσεις για την εξέλιξη και την πρόοδο του κάθε παιδιού της ομάδας του ώστε με αυτόν τον τρόπο σε περίπτωση απουσία τους κάποιος άλλος από την ομάδα να φροντίσει το κάθε παιδί με τρόπο ευνοϊκό που να καλύπτει τις ανάγκες του κάθε παιδιού και επίσης να υπάρξει μια συλλογική εικόνα του παιδιού απαλλαγμένη από προσωπικές ερμηνείες και αναλύσεις.

Τι λένε οι έρευνες για την πρακτική του παιδαγωγού αναφοράς:

Ενδιαφέρον είναι να τονίσουμε ότι παρόλα αυτά οι κλίμακες αξιολόγησης της ποιότητας στους χώρους αγωγής μικρών παιδιών θέτουν ως κριτήριο καθοριστικής σημασίας για την ποιότητα του βρεφονηπιακού σταθμού τις διαπροσωπικές σχέσεις παιδαγωγών-παιδιών και τις μεταξύ τους αλληλεπιδράσεις. Οι έρευνες γύρω από την εφαρμογή της παιδαγωγικής πρακτικής στους βρεφικούς σταθμούς είναι πάρα πολύ λίγες. Οι έρευνες-δράσεις που έγιναν στη Γαλλία έδειξαν ότι η εφαρμογή

του παιδαγωγού αναφοράς βελτίωσε τις συνθήκες προσαρμογής του παιδιού στον σταθμό, μειώθηκαν οι έντονες αντιδράσεις και τα κλάματα κατά την διάρκεια του αποχωρισμού και μείωσε την συναισθηματική ένταση και εξάντληση των παιδαγωγών και ιδιαίτερα κατά την περίοδο της προσαρμογής. Τα αποτελέσματα έρευνας που έγινε από μια ομάδα επιστημόνων το 2015 στη Σιγκαπούρη όπου η ομάδα αυτή παρατήρησε και κατέγραψε βιντεοσκοπώντας τις αλληλεπιδράσεις των παιδιών-παιδαγωγών ανέλυσε τις σχέσεις παιδιών –παιδαγωγών πριν και μετά την εφαρμογή της πρακτικής του παιδαγωγού αναφοράς και πριν και μετά επιμόρφωση των επαγγελματιών δηλ. των παιδαγωγών πάνω στην συγκεκριμένη πρακτική και κατέληξε ότι δημιουργήθηκαν ασφαλείς σχέσεις και δεσμοί μεταξύ παιδαγωγών –παιδιών.

Επίσης τα αποτελέσματα έδειξαν:

- μια πολύ σημαντική βελτίωση της ευαισθησίας των παιδαγωγών που φρόντιζαν τα παιδιά, μεγαλύτερη προσαρμοστικότητα από πλευράς τους στις ανάγκες του κάθε παιδιού,
- αλληλεπιδράσεις παιδιών-παιδαγωγών πιο ποιοτικές που αποτυπώνονται σε περισσότερα χαμόγελα, συχνότερη οπτική επαφή, πιο ήρεμος φωνητικός επιτονισμός, εμπλουτισμός της γλωσσικής επικοινωνίας, σωματική επαφή, χάρδια και αγκαλιές προσαρμοσμένες στις ανάγκες του κάθε παιδιού,
- καλύτερες σχέσεις με τους γονείς, επαληθεύοντας παλαιότερη έρευνα του 2008 η οποία είχε αναδείξει αύξηση της ικανοποίησης των γονιών όσον αφορά στις σχέσεις τους με τους παιδαγωγούς.
- οι παιδαγωγοί αισθάνονται ότι απαντούν πιο αποτελεσματικά στις ανάγκες του παιδιού, νοιώθουν ότι είναι πιο ικανοί και ότι το status τους και ο ρόλος του αναβαθμίζεται.

Τέλος, θα ήθελα να συνοψίσω ότι η εφαρμογή του παιδαγωγού αναφοράς ότι είναι ένας κομβικός παράγοντας πρώτα για το παιδί και ύστερα και για τον ίδιο τον παιδαγωγό. Ο θεσμός του παιδαγωγού αναφοράς έρχεται να διευκολύνει και κυρίως να συμπληρώσει την κάλυψη της ανάγκης του παιδιού για συναισθηματική ασφάλεια και για να την αισθανθεί έχει ανάγκη από σταθερά πρόσωπα στη ζωή του, πρόσωπα διαθέσιμα που να καλύπτουν άμεσα και με αποτελεσματικό τρόπο τις

βιολογικές, ψυχοσυναισθηματικές και κοινωνικές ανάγκες του κάθε παιδιού . Από την πλευρά των παιδαγωγών οργανώνει τόσο τον τρόπο δουλειάς καθώς επίσης και την καθημερινότητα και του ενός και του άλλου. Είναι λοιπόν μια παιδαγωγική πρακτική από την μία και ένα σύστημα οργάνωσης από την άλλη.

Από τη θεωρία στην εφαρμογή.

Η υιοθέτηση και η εφαρμογή της πρακτικής του παιδαγωγού αναφοράς έχει ως βασικό στόχο της

α) την εξασφάλιση της ευημερίας του παιδιού κατά την απουσία των γονιών του κατά την διάρκεια της καθημερινότητας του,

β) την βελτίωση της επικοινωνίας και της σχέσης της οικογένειας με τον Βρεφονηπιακό σταθμό και

γ) την αναβάθμιση, αναγνώριση και ανάδυση του παιδαγωγικού έργου και την ενίσχυση της επαγγελματικής ταυτότητας των παιδαγωγών.

Όσον αφορά στην εφαρμογή της πρακτικής του παιδαγωγού αναφοράς,

- Πως οργανώνονται οι ομάδες των παιδιών που θα έχει ο κάθε παιδαγωγός;

Η υπεύθυνη του σταθμού μαζί με τους παιδαγωγούς του κάθε τμήματος θα φροντίσουν να δημιουργήσουν ισάριθμες ομάδες παιδιών, όσο το δυνατόν πιο ομοιογενείς δηλ και αγόρια και κορίτσια και μικρά και μεγαλύτερα και ελληνάκια και ξενάκια, παιδιά με πάνα και χωρίς πάνα, παιδιά με δυσκολίες κλπ. Στόχος μας είναι η ομοιογένεια, στο μέτρο του δυνατού ώστε να έχουμε μια όσο το δυνατόν πιο «δίκαιη» κατανομή. Αυτό είναι καλό να γίνεται πριν ακόμη έρθουν τα παιδιά στον Βρεφονηπιακό σταθμό. • Παιδαγωγός αναφοράς και η πρώτη συνάντηση με τον γονέα. Καλό είναι στην πρώτη επαφή του γονέα με τον Βρεφονηπιακό σταθμό, η υπεύθυνη του σταθμού να ενημερώνει τον γονέα για την πρακτική που εφαρμόζεται στον σταθμό και τον πληροφορεί ότι η συγκεκριμένη παιδαγωγός θα τους ενημερώνει για θέματα που αφορούν το παιδί τους και την καθημερινότητά του στον ΒΝΣ. Στην πρώτη συνάντηση ζητούνται οι απαραίτητες πληροφορίες που αφορούν το παιδί και συμπληρώνει η παιδαγωγός την ατομική καρτέλα γνωριμίας του παιδιού. Η πρώτη αυτή επαφή και γνωριμία με τον γονιό είναι και η αρχή της δημιουργίας της σχέσης με την οικογένεια και αρχή

της οικοδόμησης μιας σχέσης εμπιστοσύνης. Η πρώτη συνέντευξη δίνει την ευκαιρία στον παιδαγωγό να γνωρίσει το παιδί μέσα από τις πληροφορίες και τα λόγια του γονιού αλλά και να αντιληφθεί τις αγωνίες του γονιού.. Αυτό το μοίρασμα στην πρώτη αυτή συνάντηση είναι το πρώτο λιθαράκι για την οικοδόμηση της επικοινωνίας και της σχέσης της οικογένειας με τον παιδαγωγό και τον Βρεφονηπιακό σταθμό. Καλό είναι αυτή η συνάντηση να πραγματοποιείται πριν την πρώτη μέρα της άφιξης του παιδιού στον παιδικό σταθμό και να προηγείται της γνωριμίας του παιδιού με τον παιδαγωγό αναφοράς. Η σχέση εμπιστοσύνης που διαφαίνεται ότι αναπτύσσεται ανάμεσα στον γονιό και τον παιδαγωγό βοηθά σημαντικά το παιδί να εισπράξει αυτή την εμπιστοσύνη και να αρχίσει και εκείνο να οικοδομεί μια σχέση εμπιστοσύνης.

• **Πρώτη συνάντηση του παιδιού με τον παιδαγωγό αναφοράς και περίοδος προσαρμογής.** Ο παιδαγωγός αναφοράς είναι ένας πολύ βασικός παράγοντας που λειτουργεί διευκολυντικά για την ομαλή προσαρμογή του παιδιού στον νέο χώρο. Ως το πρώτο άτομο, ο παιδαγωγός αναφοράς που θα συναντήσει το παιδί πάντα με την παρουσία του γονιού είναι μια αρχή πολύ σημαντική για την πορεία και την εξέλιξη της προσαρμογής. Γνωρίζετε όλοι σας πόσο σημαντική είναι η περίοδος της προσαρμογής για ένα παιδί ειδικά όταν είναι η πρώτη φορά που φεύγει από τον οικογενειακό του χώρο. Επιθυμητό λοιπόν είναι κατά την διάρκεια της προσαρμογής να προσαρμόζεται το ωράριο των παιδαγωγών και η προσέλευση των παιδιών κατά τέτοιο τρόπο ώστε κάθε φορά ο παιδαγωγός αναφοράς να υποδέχεται το παιδί και μέχρι να προσαρμοστεί. Θεωρώ ότι κάποια λόγια του τύπου « είμαι εδώ για σένα όσο θα λείπει η μαμά σου ή ο μπαμπάς σου και μέχρι να έρθει το μεσημέρι να σε πάρει για να επιστρέψετε σπίτι σας» είναι πολύ σημαντικά για το παιδί και την σχέση που αναπτύσσεται η οποία όπως αναφέρθηκε είναι σχέση εμπιστοσύνης και διαβεβαιώνει το παιδί ότι οι γονείς του θα επιστρέψουν αλλά όσο απουσιάζουν υπάρχει κάποιος ενήλικας διαθέσιμος να καλύψει την απουσία και να απαλύνει τον πόνο του αποχωρισμού.

• **Παιδαγωγός αναφοράς και καθημερινότητα του παιδιού.**

Στην καθημερινότητα του παιδιού στον Βρεφονηπιακό σταθμό ο παιδαγωγός αναφοράς αναλαμβάνει τη φροντίδα των παιδιών της ομάδας του (αλλαγμα πάνας, πλύσιμο, τάισμα, προετοιμασία ύπνου κλπ) και ότι

άλλο έχει ανάγκη το καθένα από τα παιδιά, (αγκαλιά, παρηγοριά, παιχνίδι κλπ.). Αυτό γίνεται με τρόπο τέτοιο ώστε να μην οδηγηθούμε σε σχέσεις του τύπου « τα δικά μου» και τα « δικά σου» παιδιά, έχουμε πάντοτε στο νου μας ότι τα παιδιά δεν μας ανήκουν και ότι οι παιδαγωγοί λειτουργούμε σαν ομάδα

Η παρατήρηση ως παιδαγωγικό εργαλείο και μέθοδος εργασίας . Με τη χρήση της παρατήρησης ως μεθόδου εργασίας, το παιδί γίνεται συστηματικά «αντικείμενο» προσοχής του παιδαγωγού, ο παιδαγωγός αφενός εκπαιδεύεται σιγά -σιγά και αφετέρου γνωρίζει καλύτερα το παιδί και τις ιδιαιτερότητες του, μαθαίνει να αναγνωρίζει τις ανάγκες του ώστε να μπορέσει να τις καλύψει. Για το παιδί η προσοχή του παιδαγωγού γίνεται αντιληπτή όταν το βλέμμα του συναντά το ζεστό και τρυφερό βλέμμα του παιδαγωγού και κατ'αυτήν την έννοια ορίζεται και ως μορφή φροντίδας. Στην περίπτωση των βρεφών και των πολύ μικρών παιδιών, η προσοχή που χαρακτηρίζει τους δύο εμπλεκόμενους δηλαδή παιδαγωγό και παιδί, λειτουργεί ως μηχανισμός να κρατηθούν και οι δύο σε ένα επίπεδο αμοιβαίας διέγερσης και βοηθά το παιδί να αποκτήσει εμπειρίες και να τις μοιράζεται μαζί με τον παιδαγωγό. Επιπλέον οι καταγραφές των παρατηρήσεων και το μοίρασμα των διαφορετικών καταγραφών που αφορούν το ίδιο παιδί μεταξύ των παιδαγωγών βοηθά να αναπτύσσεται μια συνολική και συλλογική εικόνα του παιδιού απαλλαγμένη από προσωπικές ερμηνείες και αναλύσεις. Οι καταγραφές αυτές γίνονται «τόπος» ανάλυσης και στοχασμού του παιδαγωγικού έργου που επιτελείται στους χώρους αγωγής των βρεφών και των μικρών παιδιών.

Ορισμός: Παρατήρηση ορίζεται η πράξη του να βλέπω προσεκτικά τα φαινόμενα, τα γεγονότα, τα άτομα που μελετώ και επιτηρώ, βγάζω συμπεράσματα. Παρατηρώ στους χώρους αγωγής μικρών παιδιών είναι να υιοθετώ μια στάση που εμπεριέχει προσοχή σε μια συγκριμένη κατάσταση με σκοπό, να γνωρίσω το παιδί και να φροντίσω για την ένταξη και την καλή ανάπτυξη του παιδιού. Η παρατήρηση λοιπόν από τους επαγγελματίες της παιδικής ηλικίας έχει μια μεθοδικότητα και ευνοεί την καλύτερη κατανόηση του παιδιού. Με λίγα λόγια η διαδικασία της παρατήρησης στους χώρους αγωγής σημαίνει γνωρίζω, κατανοώ, βελτιώνω, αξιολογώ

Είδη καταγραφής:

Υπάρχουν διάφοροι τρόποι καταγραφής, όπως το ημερολόγιο με μορφή κειμένου, αλλά και οι φόρμες που είναι πιο δομημένη καταγραφή και πιο εστιασμένη. Το σημαντικό είναι να επιλέξουμε τον τρόπο που μας ταιριάζει και μας εξυπηρετεί. Η παρατήρηση και η καταγραφή είναι κάτι που εξελίσσεται και σιγά σιγά ο παιδαγωγός μαθαίνει να παρατηρεί, να βλέπει και να καταγράφει. Καλό είναι όταν καταγράφουμε να αποφεύγουμε να κάνουμε ερμηνείες, καταγράφουμε, γεγονότα, πράξεις, συμπεριφορές. Προς αυτή την κατεύθυνση μας βοηθά όταν δεν χρησιμοποιούμε επίθετα (πχ, Ο Γ. σήμερα ήταν επιθετικός, αλλά αντίθετα γράφουμε Ο Γ. χτύπησε την Μ. στο πρόσωπο και της τράβηξε τα μαλλιά) Όπως επίσης αντί να καταγράψουμε ότι η Π. έκανε μια καταπληκτική ζωγραφιά καταγράφουμε η Π. ζωγράφισε με μαρκαδόρους και χρησιμοποίησε πολλά χρώματα.

Σημείωση: Αποφεύγουμε να χρησιμοποιούμε το ρήμα παίζει αλλά καταγράφουμε τι κάνει και πως χρησιμοποιεί το υλικό ή οτιδήποτε άλλο με το οποίο ασχολείται.

Συνοπτικά η εφαρμογή της πρακτικής του παιδαγωγού αναφοράς:

- Η υπεύθυνη με τους παιδαγωγούς οργανώνουν τις ομάδες των παιδιών που θα αναλάβει ο κάθε παιδαγωγός με τον τρόπο που προαναφέρθηκε.
- Ο παιδαγωγός αναφοράς συναντά ξεχωριστά τον γονιό του κάθε παιδιού για να κάνει την πρώτη γνωριμία και να πάρει τις πληροφορίες που αφορούν το κάθε παιδί.
- Πρώτη μέρα του παιδιού στον σταθμό ο/η παιδαγωγός αναφοράς υποδέχεται το παιδί με τον γονιό ή το πρόσωπο που θα το συνοδεύει και περνούν λίγο χρόνο οι τρεις τους. Αυτό γίνεται για κάθε παιδί οπότε φροντίζουμε να οργανώσουμε την άφιξη των νέων κυρίως παιδιών με τέτοιο τρόπο ώστε να υπάρχει κάποιος χρόνος.
- Κατά τον ίδιο τρόπο συνεχίζει στη διάρκεια της προσαρμογής.
- Στην καθημερινότητα ο παιδαγωγός αναφοράς εξασφαλίζει τη συνέχεια στην παροχή της φροντίδας δηλ. ο ίδιος πάντα παιδαγωγός ταΐζει, αλλάζει, βάζει για ύπνο κλπ, το παιδί του οποίου είναι παιδαγωγός αναφοράς. Επίσης είναι στη διάθεση του παιδιού για παρηγοριά και αγκαλιά κλπ.

- Ο παιδαγωγός αναφοράς παρατηρεί και καταγράφει ώστε να υπάρχουν σημαντικές πληροφορίες που αφορούν το κάθε παιδί και την καθημερινότητά του στον Βρεφονηπιακό σταθμό. Προσέχουμε ώστε να υπάρχουν καταγραφές για όλα τα παιδιά τις οποίες και μοιράζεται με την παιδαγωγική ομάδα.
- Ο παιδαγωγός αναφοράς ενημερώνει τους γονείς και ενημερώνεται από αυτούς για θέματα που αφορούν το παιδί και την ευημερία του.